

30.10.2007

YKSITYISEN OPETUSALAN FOORUMI
Minna-Marika Lindström
Elinkeinopoliittinen asiantuntija, YTM
Kommenttipuheenvuoro, muutoksia puhuttaessa

YKSITYISTEN OPPILAITOSTEN YSIKKÖHINTA TULEE MAKSAA SUORAAN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄLLE

- Valtionosuusuudistuksen yhden luukun malli vaarantaa oppilaitoksien tulorahoituksen, oppilaiden vapaan hakeutumisoikeuden sekä lisää byrokratiaa

Arvoisa ylijohtaja, kutsuvieraamme ja jäsenemme

Kiitos ylijohtaja Sevónille, että pääsitte tulemaan seminaariimme kertoamaan koko uudistuspaketista ja erityisesti valtionosuusjärjestelmän uudistuksesta, vaikka kertomanne antaa meille yksityisellä opetus-alalla aiheen huoleen.

Liittomme jäsenenä on noin 280 yksityistä koulutuksen järjestäjää kaikilta koulutusasteilta. Yksityiset oppilaitokset eivät ole mitään uusia tulokkaita koulutuskentässä, meitä on ollut 1800-luvulta asti. **Yksityisen oppilaitoksen syntyyn on aina liittynyt jokin tarve.**

1800-luvulla yksityisiä oppilaitoksia syntyi tilanteissa, kun joukko aktiivisia kansalaisia oli sitä mieltä, että vallitsevaa koulutusjärjestelmää tulisi kehittää tai täydentää jollakin tavalla. Tarve oli muun muassa uudistaa yliopistoon johtavia oppilaitoksia sellaisiksi, että **suomenkielisillä** olisi mahdollisuus opiskella. Niinpä fennomaanit perustivat 1870-luvulla yksityisiä suomenkielisiä oppikouluja, jotta näistä valmistuneet suomenkieliset ylioppilaat pääsisivät korkeimpaan koulutukseen.

Lisäksi oli tarve tehdä myös **naisille yliopistoon johtava koulutus** mahdolliseksi, sillä ilman yliopistokoulutusta ei naisillakaan olisi voinut olla johtavia asemia yhteiskunnassa. Perusta naisten tielle yliopistoon avautui tytöille ja pojille perustettujen yksityisten yhteiskoulujen kautta. (Ks. Henrik Meinander: Suomen historia, s. 136-137, WSOY 2006.)

Näin on edelleenkin. Yksityiset oppilaitokset ovat usein syntyneet aktiivisten kansalaisten toimesta ja siten niiden perustamiseen liittyy jokin **erityisintressi**, joka voi olla esimerkiksi juuri kieli, pedagoginen erityisintressi tai maailmankatsomuksellinen näkemys. Yksityinen oppilaitos tai kokonainen koulutusala voi olla myös perustettu **elinkei-**

noelämän aloitteesta, kuten esimerkiksi Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto. **Yksityiset oppilaitokset ovat siis syntyneet tarpeeseen.**

Hyvät kuulijat,
Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä koulutusjärjestelmän kaikilla asteilla tulee **varmistaa sekä koulutuksen että koulutuksen järjestäjien monipuolisuus ja moniarvoisuus**. Kuten juuri kuulimme, tämä onkin nyt huomioitu hyvin sekä hallitusohjelmassa että opetusministeriön Kehittämissuunnitelman 2007-2012 luonnoksessa.

Valtionosuusuudistushanke etenee. Valtionosuushankkeen maaliskuun lopussa (Kuntien rahoitus ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Väliraportti 30.3.2007) julkaisemassa väli raportissa on esillä kaksi vaihtoehtoa, valtionosuuksien yhdistäminen tai nykyjärjestelmän kaltainen tilanne, jossa ainakin opetusministeriön mielestä olisi mahdollista yksinkertaistaa rahoitusjärjestelmää, vaikka oppilaskohdainen, suoraan koulutuksen järjestäjälle myönnetty rahoitus säilyttäisiin.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ” Hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään puitelain edellyttämin poikkeuksin ja säilyttämällä ylläpitäjäjärjestelmä lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun osalta”.

Yksityisten Oppilaitosten Liiton mielestä nykyinen järjestelmä, jossa yksikköhinta maksetaan suoraan koulutuksen järjestäjälle, on toimiva sekä oppilaiden että koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.

Siksi toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoitus valtionosuusuudistuksen yhden putken mallin ulkopuolelle on hyvä asia.

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhden putken mallissa, jossa valtionosuus maksetaan ensin kunnalle mm. perusopetuksen osalta, on riski, että nykyinen koulutusjärjestelmän monipuolisuus, moniarvoisuus ja laatua tukeva kilpailu vaarantuu. Malli **vaarantaa yksityisten koulutuksen järjestäjien rahoituksen ja oppilaiden vapaan hakeutumisoikeuden sekä lisää byrokratiaa.**

1) TULORAHOITUKSEN ENNAKOIMATTOMUUS

Valtionosuus maksetaan nykyään suoraan koulutuksen järjestäjälle riippumatta siitä onko järjestäjänä kunta, koulutuskuntayhtymä tai yksityinen koulutuksen järjestäjä. Valtioon nähden kaikki koulutuksen järjestäjät ovat tasa-arvoisessa asemassa.

Edellä oleva mahdollistaa kaikkia hyödyttävän tilanteen: koulutuksen järjestäjien keskinäinen erilaisuus antaa sekä mahdollisuuksia että se tuo toivottavaa laatukilpailua niin hyvistä opettajista, korkealaatuisesta opetuksesta kuin tuloksellisuudesta.

Selvitysmies Lankisen viime viikolla julkaistussa Opetushallitusta koskevassa raportissa mainitaan, että valtionosuusuudistuksen yhteydessä kunnalle tulisi säätää velvoitus maksaa oman toimintansa yksikkökustannus, yksikköhinta tai muuta säädettävää perustetta vastaava rahoitus muulle koulutuksen järjestäjälle, kun oppilas käy muuta kuin kunnan oppilaitosta.

Tässä syntyy kuitenkin ongelmia: tuleeko käytännössä tilanteita, että yksityisen oppilaitoksen tulorahoitus joutuu kaikesta huolimatta vuosittaisen kunnallisen poliittisen keskustelun kohteeksi budjettineuvottelujen aikana? Miten lasketaan yksikköhinta? Kulkisiko se aivan varmasti aina lyhentämättömänä yksityiselle koulutuksen järjestäjälle?

Tällaisessa tilanteessa perusopetuksen lupajärjestelmän tulee olla edelleen valtioneuvoston käsissä.

Koska yksityisillä oppilaitoksilla on toiminnassaan jokin erityisintressi, tarkoittaa se käytännössä sitä, että oppilaat/opiskelijat tulevat usean kunnan alueelta. Mitä tehdään silloin, kun oppilaan kotikunnan yksikköhinta on pienempi kuin vastaanottavan oppilaitoksen sijaintikunnan? Kuka maksaa erotuksen?

Vuosittaiset neuvottelut usean kunnan kanssa lisää yksityisten oppilaitosten rahoituksen epävarmuutta.

2) VAPAA HAKEUTUMISOIKEUS VAARASSA

Nykyisessä järjestelmässä yksityisiin oppilaitoksiin oppilas on voinut pääsääntöisesti hakeutua siitä riippumatta, missä hänen kotikuntansa on. Tällöin **oppilas** on voinut valita **tarpeidensa** mukaisen oppilaitoksen, vaikka se sijaitsisikin kuntarajan toisella puolella. **Opiskelijan koulutustarve ei tunnista aluehallinnollisia rajoja.**

Jos tulevaisuudessa yksikköhinta maksettaisiin perusopetuksessa kunnalle, niin käytännössä oppilaan mahdollisuudet hakeutua haluaansa oppilaitokseen rajoittuisi oppilaan kotikunnan tahtoon tai kuntatalouteen, jos kuntatalous tai poliittinen tilanne ei mahdollistaisi kunnan maksusitoumusta. Hakeutuminen voi olla hankalaa myös tilanteissa, joissa siis oppilaan kotikunnalla ja oppilaitoksen sijaintikunnalla on erilainen yksikköhinta.

Kotikuntamallista meillä on kertoa esimerkki Norjasta. Norjassa ammatilliseen koulutukseen liittyy kotikunta-ajattelu eli kotikunta voi vaikuttaa siihen, maksaako se opiskelijan yksikköhinnan tai kustannuksen toisen kunnan alueella sijaitsevaan oppilaitokseen. Kun kunta päätti olla maksamatta osuutta ja naapurikunta teki samoin jne., loppui kelloseppäkoulu Norjassa. Eikä vain pelkkä yksi oppilaitos vaan samalla sen mukana kokonainen koulutusala.

Vapaa hakeutumisoikeus on moniarvoisen ja monipuolisen koulutusjärjestelmän keskeinen ominaisuus.

Yhden putken mallin kolmas ongelma on

3) BYROKRATIAN LISÄÄNTYMINEN

Yksityiset oppilaitokset ovat tyypillisesti hallinnollisesti pieniä ja notkeita. Se toimii nykyisessä valtiosuusjärjestelmässä, jossa tulorahoitus ei kierrä välikäsien kautta.

Kerron teille esimerkin erilaisesta oppilaitoksesta, Anna Tapion Koulusta, joka sijaitsee Aitoossa. Anna Tapion Koulu on Suomen ainoa 7.-9. luokkalaisille tarkoitettu sisäoppilaitos. Koulussa opiskellaan peruskoulun lisäksi ammatillisia aineita (matkailu-, ravitsemus- ja talousalan opintoja) noin 40 opintoviikkoa. Koulussa oppilaat oppivat tietojen lisäksi arkielämän taitoja ja ottavat oman elämänsä hallintaan. Koulun rehtorin mukaan kaikki oppilaat ovat sijoittuneet hyvin koulun jälkeen opiskelemaan tai työelämään. Näin koulu on onnistunut hienosti *muun muassa* syrjäytymistä ehkäisevässä toiminnassaan.

Tällä hetkellä Anna Tapion Koulussa on 260 oppilasta hieman yli 80 kunnasta. Siis yli 80 kunnasta! **Kaikille muillekin yksityisille oppilaitoksille on yhteistä se piirre, että oppilaat tai opiskelijat tulevat usean kunnan alueelta.**

Tällä hetkellä Annan Tapion Koulu saa perusopetuksen rahoituksen suoraan oppilaskohtaisena yksikköhintana opetusministeriöltä. Mutta jos valtiosuusjärjestelmässä tulevaisuudessa raha maksettaisiin kunnalle, tulisi Anna Tapion Koulun käydä vuosittain neuvotteluja yli 80 kunnan kanssa!

Kaikki hallinnon lisääminen on pois jostakin muusta!

Arvoisa ylijohtaja ja hyvät vieraamme,
Yksityiset oppilaitokset ovat syntyneet koulutustarpeeseen ja toimintamme monipuolistaa koulutusjärjestelmän. Me emme halua kasvat-
taa hallintoa, sillä meidän tehtävämme on huolehtia laadukkaasta
opetuksesta ja kantaa kortemme kekoon aktiivisten ja osaavien kan-
salaisten kasvattamisessa.

**Mielestämme valtiosuudet/rahoitus tulee tulevaisuudessakin maksaa suoraan koulutuksen järjestäjälle. Toivomme, että asiaan löydetään ratkaisu ja yksityiset oppilaitokset huomioidaan hyvin valtiosuusjärjestelmää uudistettaessa niin perusope-
tuksen kuin muiden koulutusasteiden osalta.**